

CVETKO GORJANČEV:

Iz mojega albumčka.

Součencem in součenkam ljudske šole.

li ste že videli, dragi moji, spominsko knjižo ali album?
Morda že!

Glejte, tudi jaz imam tako spominsko knjižico, tak albumček, ki so mi ga napisali moji prijateljčki, ki sem jih tako ljubil — moja mlada otroška leta... Ona leta, ko sem bil še doma v koči, ki ima z modrimi rižami prekrižano belo čelo, tam ob beli cesti, ko sem bil še doma pri mamici, pri atku — ona leta, moji prijateljčki, so mi napisali lepo, drobno knjižico — albumček, okrasili so jo z živimi sličicami. In ti moji prijateljčki so odšli, mudilo se jim je kot potniku, da bi ne zamudil vlaka, odšli so preko Gorjancev v deveto deželo in zdaj so tam in se veselé in so pozabili mene. Jaz jih pa nisem pozabil... Rad listam po albumčku svojih spominov, rad bi še videl svoje prijateljčke, a ker jih ne bo nikoli več, se le še v duhu poigram časih z njimi.

Danes sem zopet listal po svoji spominski knjižici. Evo vam par strani iz nje!

*

Ko sem bil majhen, nismo imeli doma nič drugega kakor leseno hišico in poleg hišice hlevček za kravico. Gori od hiše se je vlekla navbreg njiva in koncem njive malo gozdiča. To sta si atek in mama prislužila že tedaj. Atek je podedoval po očetu malo gozda in košenice v Hrvaški gori, in mamina dota je znašala celih šestdeset srebrnih kron in pisano skrinjico, v kateri je sedaj kako domače platno.

To je bila bogatija, ne?

Atek je sodaril in tesaril, mamica pa je redila kravico in hodila na dnino, in jaz sem hodil z njo.

Ko sem že nosil hlače, take, da so se zadaj zapenjale in je nekaj ven kukalo — podarila mi jih je Gabrčanova mamka, Bog ji plati! — sem pobiral že krompir jeseni, ali sem ga spomladi pometal, sicer smo se pa igrali z domačo deco koncem njive.

Nabirali smo tratnic in kresnic in izpraševali, kam bi prišli, če bi umrli: vice, pekel, nebesa . . . In če je rekla kresnička: v nebesa! — ej, to je bilo veselje; radosti so se nam smejale drobne oči. Pa če je rekla kresnička, da pridemo v pekel, ojoj, to smo se ustrašili in sklenili, da bomo vsi pridni.

*

Hej, božji volek: Odkod si priletel? Iz nebes, od Bogca? Li tudi v nebesih kaj orjó in sejejo? Si tudi ti oral? Sejejo v nebesih sladkorček? — Ali si priletel z Gorjancev? Zakaj nisi prinesel mošnje cekinov? Ej, pa bi naredil majhno hišico, belo, spodaj moder pas, po steni modre črte, rdeče rože, skonca lesen oboj s „šmarnicami“, rdečo streho iz opeke, na strehi dimnik kot možiček, ki kadi pipico. In drobna okenca bi imela hišica. In v tej hišici bi stanovali vsi: mama, atek, stara mamica, Rezka in jaz. Hej, ti božji volek, bi ne bilo prijetno? . . .

*

Pa račke sem imel jaz rad, take velike, čisto bele, le tam v perutih malo modro zrcalce, pa v repu po dva črna pereščka, lepo zakrivljena, kot jih ima sosedov France v nedeljo za klobukom. Take race sem imel rad, še rajši pa čisto majhne, pokrite z mehkim mahom.

Pa sem jih nekoč zagledal — majhne so bile — ko so se počasi zibale proti potoku. „Oj, da bi eno ujel! Saj gredo počasi.“ Stekel sem za njimi, pa so zbežale kar na vse strani proti potoku. A jaz za njimi. Tako sem bil zaverovan vanje, da nisem zapazil pred sabo vode. One so zaplavale, jaz pa — štrbunk! — kot sem bil dolg in širok po potoku.

Oj, ti presnete račke!

Jaz sem se jokal in klical mamo, a ker je ni bilo, sem se vzdignil sam in potem jih nisem lovil nikoli več.

*

Imeli smo majhno kravico Sivko. Odebelila se res ni, čeprav bi bila znesla mama vso travo iz Boršta in požela vse mejaše ostroške in dobravske za njo: imela pa je mleko, da je kaj, in tudi tako neizrečeno malo ga ni bilo. In pohlevna je bila. Čeprav sem bil še majhen, sem jo smel goniti sam na vodo in celo na pašo, ne pa tako kakor neka Čada, ki smo jo imeli pred tisto, da me je precej bušila, če sem prišel blizu.

A bila je stara in je dostala kot vsaka stvar. Prodali so jo mesarju. Bilo je jako mrzlo, pozimi.

Mama je šivala pri oknu, stara mati je trebila perje, in jaz sem se igral s koruznimi štročki na peči. Nihče ni hotel iti ven pogledat, ko so jo izvedli, ker se je vsakemu smilila. Oj, kako je žalostno zamukala, ko je

prišla iz hleva. Mesar jo je prignal po cesti mimo okna . . . Vsi smo zajokali za njo. „Nikoli več ne bomo imeli tako dobre kravice, nikoli več,“ sta tarnali mama in babica. In jaz sem jokaje vpraševal: „Bodo li stic ubili Sivko?“ — „Da, ubili jo bodo . . .“ In podvojil se je jok v sobi . . .

Kdor ve, kaj je siromaku kravica, se ne bo čudil.

*

Oj, ti presneta zima ti! Kadar je prišla, je bilo konec veselja zunaj. Črevljev nisem imel in kožuška tudi ne, zato sem moral biti notri. „Na peč!“ je rekla mama, in jaz nisem bogvekakako rad slušal. Hej, bele muhe loviti, to bi bilo veselje! . . . V šolo nisem še hodil. O, da bi bil hodil, ne bi bil sedel na tisti zeleni peči, ki sem je bil že prvi dan sit, ne!

Mama mi je kupila Abecednik: „Na, ker še ne hodiš v šolo, se boš pa doma učil, da boš že kaj znal jeseni, ko pojdeš v šolo, da ne boš ko Martinkova Micka, ki je hodila šest let v šolo, pa je poznala na koncu samo i.“

O ne, Jože, sem si mislil, tak pa ne smeš biti, ne!

Atej je imel še spravljeno svojo tablico; poiskal jo je, mi kupil za krajcar kamenček, ovit v lep rožast papir, in pričela se je šola.

In že tisto zimo sem znal ves Abecednik na pamet; verujte mi, da se nič ne baham.

Mama je šivala, ružila fižol ali koruzo, babica je predla, atek je delal kak škač, vedro ali drugo posodo in jaz pa sosedova Mančka sva se učila. Ona je že hodila v šolo, pa če je brila preveč burja in če je bil sneg prevelik, je ostala doma in prišla k meni. Učila sva se brati in pisati, računati in risala sva.

Oj, to vam je bila vedno polna tablica možičkov, petelinov z zakrivljenimi repi, rac, kokoši, konj . . .

*

Začel sem hoditi v šolo. Mama mi je naredila torbo iz domačega platna. Vanjo sem zatlačil zjutraj, preden sem šel v šolo, precejšen kos kruha.

Kaj sem vse doživel sedaj, ne bom pravil; saj ve vsak sam, kaj se godi na poti v šolo. Marsikaj veselega smo doživeli.

Pozimi smo se kepali in predstavljali rusko-japonsko vojno, ki se je vršila ravno tedaj. Poleti smo se kopali, po dvakrat ali celo trikrat na dan. Spomladi smo že rano začeli hoditi v šolo.

*

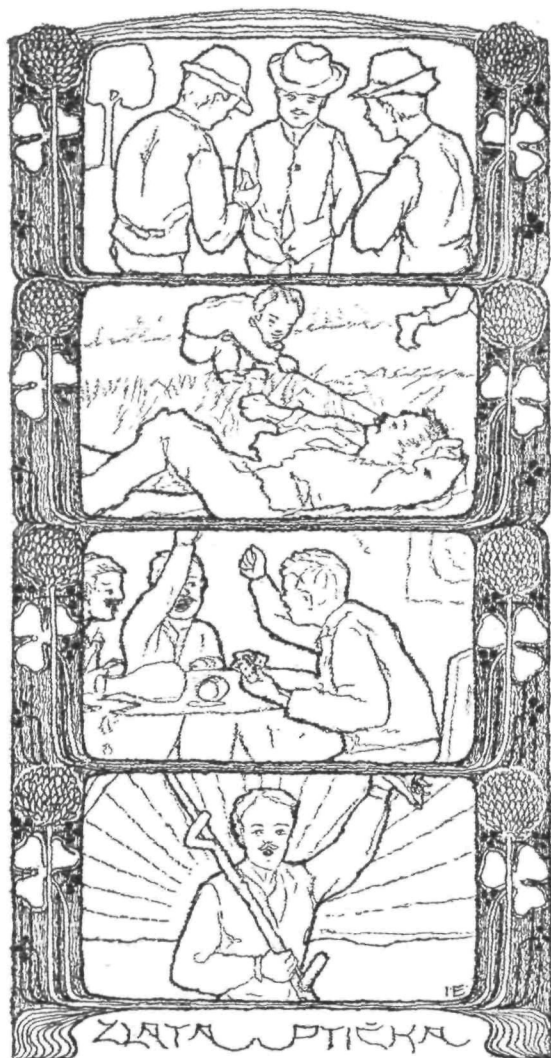
To je nekoliko strani iz mojega albumčka, ki ga tako rad prelistavam o vsaki priliki, nekoliko strani izmed mnogih, ki so mi jih napisali moji prijateljski, ki so pa odbežali čez Gorjance bogvekam . . .

Tudi vi, dragi moji mali, imate take albumčke, kajneda, in je tudi marsikaj lepega v njih in jih tudi radi prelistujete, kajneda? O, vem, vedno vam bodo dragi in ljubi, vedno, vedno . . .

Ivan Erbežnik : Zlata ptička.

Pesem Otona Zupančiča istega naslova smo priobčili že v I. letniku „Zvončka“ na str. 57. — Poišči in preberi jo ter jo primerjaj z današnjo podobo!

Na vaši.

Tožno mukaš, kraljica,
telek muka pa doma.
Ali to ukrep je gospodarja,
malo nima on — denar, ž.

In — povem ti na uho:
Telka danes odženo . . .
Res hudo je! Kaj se hoče!
Upnik ga pustiti noče.

Andr. Rapč.